

УДК 35:316.46(477) (063)

к.ек.н., доцент Мостовенко О.О.,
Зінченко М.М.

Київський національний університет будівництва і архітектури

РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ПЕРЕВАГИ, РИЗИКИ.

Розглядається необхідність передачі місцевим громадам функцій, які не можуть вирішуватися центральними органами влади, розширення повноважень місцевих органів.

Ключові слова: міське самоврядування, децентралізація, місцеві громади

Постановка проблеми: в час суспільної трансформації, впровадження демократичних цінностей та європейських стандартів у державному управлінні нашої країни відбуваються зміни в процесах реформування місцевого самоврядування. Існуюча модель державного управління в Україні, яка функціонує у теперішньому вигляді вже не задовольняє потреб місцевих органів самоврядування.

Реформа децентралізації управління, розпочата в нашій країні, вимагає нового стилю відносин між територіальною державною владою і органами місцевого самоврядування. Все це актуалізує значущість прийнятого Закону України «Про добровільне об'єднання громад».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В основу статті покладено аналіз чинного законодавства України «Про добровільне об'єднання громад» в частині дійсного забезпечення процесів реформування на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу.

Спроба реформувати міське самоврядування в Україні відбувається вже не один рік. Останнім часом тема децентралізації дуже серйозно сколихнула місцеві громади. Суспільству необхідно зрозуміти, що ж таке децентралізація, навіщо вона потрібна, які наслідки та зміни відбудуться в житті суспільства.

На нашу думку, децентралізація це реформа, без якої неможливо втілити в життя Угоду про Асоціацію з Європейським Союзом та, загалом, забезпечувати гідний розвиток Української держави, підвищення якості життя людини за рахунок створення ефективної системи управління і забезпечення сталого розвитку місцевих громад.

Процеси централізації і децентралізації за змістом представляють концентрацію і деконцентрацію влади і управлінської діяльності.

Система управління державою яка існує сьогодні не передбачає інтереси народу. Всі повноваження і ресурси концентруються в руках єдиного центрального органу, всі фінансові потоки консолідуються в центрі, залишаючи на місцях формальні функції.

Неефективність такого способу управління, на нашу думку, полягає в тому, що ні міністр Уряду, ні депутат Верховної Ради України не може дійти до проблеми кожного села, міста чи району. Місцеві проблеми не можуть вирішуватися людьми які «на верху в центрі» - вони повинні вирішуватися безпосередньо на місці.

Основна ідея децентралізації полягає у тому, щоб передати місцевим громадам ті функції, які не можуть вирішуватися центральними органами влади, розширити повноваження місцевих органів та перекласти на них відповідальність за раціональне використання коштів, тобто надати більшої самостійності.

Закон України «Про добровільне об'єднання громад» передбачає фактично нову одиницю територіального устрою. Об'єднана громада буде мати свого голову та виконавчий комітет, які візьмуть на себе усі функції управління громадою. У той же час села, які ввійшли добровільно до об'єднаної громади, згідно Закону «Про добровільне об'єднання громад», обирають старост, що входитимуть до виконавчого комітету громади.

За словами Володимира Гройсмана: «ефективна модель місцевого самоврядування базується на трьох складових: повноваження, фінансові ресурси і контроль».

Сьогоднішній адміністративно-територіальний устрій України, створений у 30-х роках минулого століття, не відповідає сучасним вимогам. Система фактично позбавляє органи місцевого самоврядування будь-якого впливу на процеси, які проходять у місцевих громадах. Це в першу чергу стосується питання розпорядження земельними ресурсами. Ліквідується поняття земельних ресурсів за межами населених пунктів, якими раніше розпоряджались могли лише державні чиновники одноосібно.

Місцеві громади отримують всі повноваження та фінансові інструменти, які на сьогоднішній день мають міста обласного значення, зокрема, зарахування 60% прибуткового податку на власні потреби. Принцип такий, що більшість податків, які збираються у межах територіальної громади, там і залишаються.

Податки які залишатимуться у громадах:

- 5% - акцизного податку з реалізації підакцизних товарів;
- 60% - податку на доходи фізичних осіб;
- 100% - податку на прибуток підприємств комунальної форми

власності;

- 25% - екологічного податку;
- 100% - єдиного податку;
- 100% - податку на майно (нерухомість, земля, транспорт).

Збори та інші платежі.

1. Державне мито.
2. Туристичний збір.
3. Плата за надання адміністративних послуг.
4. Збір за місця для паркування авто.
5. Орендна плата за користування водними об'єктами.
6. Рентна плата за користування надрами.
7. Орендна плата за користування комунальним майном.
8. Плата за ліцензії та сертифікати.
9. 80% від доходів підприємств, що утримуються за рахунок громади.
10. 75% коштів від відшкодування втрат лісового та сільського господарства.

11. 50% грошових стягнень за шкоду навколишньому середовищу.

12. 55% від продажу земельних ділянок не сільськогосподарського призначення.

13. 10% вартості питної води від її реалізації через системи водопостачання.

14. Плата за надання місцевих гарантій.

На нашу думку, принцип даної реформи такий: хочеш більше повноважень – створи умови у громаді для розвитку бізнесу, залучи інвестиції.

За новим законом територіальні громади отримають власні повноваження, а саме:

- планування розвитку громади та формування її бюджету;
- управління земельними ресурсами;
- надання дозволів на будівництво та прийняття будівель в експлуатацію;
- розвиток місцевої інфраструктури, утримання об'єктів комунальної власності, будівництво доріг, мереж водо-, тепло-газопостачання і водовідведення, благоустрій територій, управління відходами;
- економічний розвиток, залучення інвестицій, розвиток підприємництва, малого і середнього бізнесу;
- організацію пасажирських перевезень на території громади;
- забезпечення громадської безпеки силами муніципальної поліції та пожежної охорони.

Крім власних повноважень територіальні громади будуть мати повноваження делеговані державою:

1. Соціальна допомога через територіальні центри в громадах.
2. Адміністративні послуги через центри їх надання в громадах.
3. Управління школами та дитсадками.
4. Первинна медична допомога.
5. Утримання та організація роботи будинків культури, клубів,

бібліотек, стадіонів, спортивних майданчиків.

Послуги підрозділів державних органів у громадах:

- виплати пенсій, субсидій, соціальної допомоги;
- казначейське обслуговування;
- контроль санітарного та епізоотичного стану;
- реєстрація актів цивільного стану.

Процес реформування місцевого самоврядування (децентралізація) в Україні, на нашу думку, спрямований на створення сильного самоврядування на самому нижньому рівні управління державою. Процес базується на розвиненому та відповідальному громадянському суспільстві, демократії.

Децентралізація влади в Україні це:

1. Передача повноважень від органів виконавчої влади до органів місцевого самоврядування.
2. Перерозподіл доходів з державного до місцевих бюджетів, отримання права визначати ставки місцевих податків і зборів, отримання доступу до міжнародних кредитів.
3. Наближення адміністративних, соціальних та комунальних послуг до місць проживання жителів громади.
4. Наділення громад ресурсами та мобілізація їх внутрішніх резервів для забезпечення усієї системи послуг.

Аналізуючи вище викладене, стає очевидно, що лише реальна фінансова зацікавленість може спонукати територіальні громади рухатись в бік об'єднання.

Однак, слід пам'ятати, що реформа місцевого самоврядування, на нашу думку має деякі ризики:

1. Недовіра населення до влади та низька підтримка її дій.
2. Недостатня поінформованість населення щодо реформи.
3. Ефект від реалізації реформи не буде миттєвим, а буде виявлений з часом, і потребує консолідації, зусиль громади.
4. Спротив реформі окремих «чиновників» місцевих органів влади.

Отже, з метою реалізації запропонованої концепції місцевого самоврядування стає, одразу після ухвалення змін до Конституції України, актуальним питанням проблема перереформування відносин між структурами

державної центральної влади і реформованими органами місцевого самоврядування.

Місцеві органи влади мають діяти на власний розсуд, але виключно у межах чинного законодавства України – це яскрава ознака демократичної держави. Для попередження незаконних дій органів місцевого самоврядування та контролю, центральна влада буде мати своїх представників на місцях – так званих префектів. За приклад форми державного представництва в регіонах взято модель – інститут префектів- , який успішно працює в деяких європейських країнах, передусім у Франції. Французький префект працює 24 години на добу, постійно проживає на ввіреній території і може виїхати за її межі тільки з дозволу прем'єр-міністра. Це чиновник, який не належить до жодної партії або профспілки. Префект керує сукупністю всіх державних справ, зокрема, організацією виробничого процесу, крім юстиції, оборони та освіти у своїй префектурі. Це єдина посадова особа, яка відповідає за громадський порядок і безпеку на території префектури.

Головна мета децентралізації закладена у європейську конструкцію: більше демократії, більше прав людині.

Висновок.

Децентралізація є вкрай необхідною та важливою реформою для України. Нашій країні не лише потрібно проводити реформи – нам не можна не проводити їх.

В умовах економічної та політичної кризи реформування місцевого самоврядування може стати тією рушійною силою, яка здатна зробити нашу державу більш ефективною в прийнятті рішень, привабливішою для ведення бізнесу та залучення інвестиційних коштів.

На нашу думку, досвід впровадження аналогічних реформ на пострадянському просторі (Польща, Латвія, Естонія), де люди живуть у 4-5 разів краще, децентралізація об'єднує людей у бажанні господарювати на своїй землі та розбудовувати країну.

Проте, варто розуміти, що це дуже довгий і складний процес, що не обмежується прийняттям Закону чи впровадженням змін до Конституції, це боротьба за нові пріоритети, за нове мислення, нові зміни, які в майбутньому приведуть до покращення та зростання.

Список використаної літератури

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%D2%D1%80/>

2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон від 21.05.1997 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%D2%D1%80/>
3. Урядовий кур'єр www.ukurier.gov.ua №18(56 38) від 29/01/2016.

Аннотация:

Рассмотрена необходимость передачи местным общинам функций, которые не могут решаться центральными органами власти, расширения полномочий местных органов.

Ключевые слова: местное самоуправление, децентрализация, местные общины.

Annotation:

In the article it is exposed: necessity of transmission to local communities of functions, that can not decide central government, expansion of plenary powers of local organs bodies.

Keywords: local self-government, decentralization, local communities